

3 різдвяною вечерею

Петро Шкурат

Надходив довгожданий Свят-Вечір. У хаті Павликових батьків від раннього ранку готувалися до свята. В кутку, на покуті, на свіжій сніні стояли кутя й узвар, освітлені лампадкою. Павликові ще не хотілося вставати, і він лежав з заплющеними очима, насолоджуючись пахощами.

— Павлику, вставай! — будила його мама.

— Я ще трішки полежу... — просився Павлик.

— Сьогодні Свят-Вечір, і гріх вилежуватися в ліжку! Вставай мерщій, одягайся та піди до тата в комору! Може треба щось йому допомогти.

Павлик зіскочив з ліжка, одягнувся і поглянув на пиріжки у великих мисках. Павликові так захотілось скуштувати пиріжка, що він не витримав і потихеньку попросив:

— Мамо, дайте мені пиріжка!..

— Ох, ти грішнику малий! Ти ж школяр третьої класи! Сьогодні Свят-Вечір, і не вільно нічого їсти аж до першої зірки. Щойно, коли з'явиться на небі вечірня зірка, тоді будемо вечеряти. Іди краще надвір та пильнуй вечірньої зірки!

Засоромлений Павлик вийшов з хати. Вночі випав сніг, і все навколо одягнулося в святкові білі шати.

Павлик заглянув до комори, де тато щось направляв, і запитав, чи не треба допомогти. Тато порадив оглянути санчата, може там щось зламалось. Павлик оглянув санчата і вирішив іти до діда Остапа. Він стрибнув через перелаз і пішов до діда в комору. Дід якраз ліпив роги до зірки.

— Чи хлопці вже прийшли на співанку?

— Вони збираються в хаті, — сказав дід.

Павлик пішов у хату, де дожидали його парубки. Павлик мав гарний голосок — дискант. Почалася проба. Першу колядку "Іде зірка чудна" проспівали дуже гарно. У другій колядці "Днесь поюще" Павлик заспівував сольо. Своїм ніжним голоском він зачарував слухачів. По співанці Павлик пішов санкуватися і не спостеріг, як почало смеркати. Тепер пригадав, що мав сповістити мамі про появу першої зірки на небі. Довго вдивлявся в захмарене небо і нарешті у відтуліні поміж хмарами побачив зірку, більшу і яснішу від інших. Павлик кинувся до хати з окликом:

— Мамо, вже зірка на небі!

— Добре! — відповіла мама. — Помий руки та одягни чисту сорочку, бо будемо вечеряти.

Тато прочитав молитву, і вся родина засіла до вечері. Найперше тато поділився з усіма просфорою, побажав родині щастя і здоров'я та згадав усіх рідних і знайомих. Вечеря відбувалася в поважному і піднесеному настрої.

Павлик почав непокоїтися, що поволі вечеряють, і він спізниться нести вечерю до

діда и баби. Мама помітила його неспокій і сказала, щоб сидів тихо. По вечері мама поклала в мисочку трохи куті й прикрила тарілкою з п'ятьма пиріжками із білої муки. Все це зав'язала в хустку і сказала:

— Не ковзайся по дорозі та не дразни собак! Коли увійдеш у хату, привітай діда й бабу словами: "Добрий вечір, з Святим Вечером будьте здорові! Прислали тато і мама вечерю, а я приніс".

Павлик попрощався й вийшов з хати. Надворі був мороз, але без вітру, небо було зоряне. По всіх хатах світилися світла — мабуть, люди ще вечеряли. Було тихо, не чути жадних вигуків. Нічну тишу порушував лише скрип чобіт хлопчиків і дівчаток, що поспішали з вечерею до хрищених батьків.

До Шведівки, де жили другі дід і баба, було дві верстви, а навпростець повз цвинтар наполовину коротше. Павлик минув греблю і підійшов до крайньої хати, де жив Микола Губка. Тут побачив хлопця, що ковзався. Павлик пізнав Тодося, Губчиного внука.

— Що ти тут робиш? — запитав.

— Носив вечерю до діда, — відповів Тодось.

— А де ж ти такі гарні ковзани дістав?

— Дядько Іван привіз з міста.

— Знаєш що, дай мені трохи поковзатися!

— А що мені за це?

— Дам тобі завтра п'ятака.

Тодось згодився і допоміг Павликові узуті ковзани, а потім пішов у хату з обома вузликами, своїм і Павликовим.

— Пильнуй моєї вечері! — гукав Павлик.

— Я поставлю її в сінях коло мого вузлика, — відповів Тодось.

Павлик так захопився ковзанами, що не помітив, як змінилася погода й почав падати сніг.

Гукнув, щоб Тодось приніс його вузлик з вечерею. Павлик узяв вузлика й бігом пустився до Шведівки. Йому ввесь час здавалося, що за плечима хтось гнався за ним. Господи, коли б швидше минути цвинтар! Задиханий прибіг до дідової хати й постукав у вікно.

— Хто там? — запитав дід.

— Це я — Павлик!

Дід відчинив двері й впустив хлопця в хату.

— Добрий вечір, з Святим Вечером будьте здорові! Тато і мама прислали вечерю, а я приніс.

Віддав вечерю в руки баби, а сам розплакався.

— Що тобі, Павлику? — запитала бабуня.

— Я змерз ... — захлипав Павлик.

Дід сказав: — Христино! (так називалася баба). Поможі йому роздягтися та й нехай лізе на піч зогрітися.

Бабуня переодягла хлопця в чисту суху сорочину, дала напитися теплого меду и

підсадила на піч. Тоді розв'язала вузлик і здивовано похитала головою.

— А це що таке? Пиріжки з житньої муки? Дивно! Ти по дорозі нікуди не заходив, Павлику?

— Трохи ковзався. Я був на Ковбеньках, а Тодось Губка поставив мою вечерю в сінях.

— То це тобі підміняли, — сказала бабуня.

— Годі, Христіно, — сказав дід. — Нема про що говорити! Тодось просто забувся і подав Павликові не ту хустину. Зрештою, там п'ятеро дітей і хвора мати — хай їм і залишиться наша вечеря!

Незабаром хтось постукав і в хату ввійшли Павликові сестри. Привітавшись з дідом і бабою, вони запитали про Павлика, бо вдома почали непокоїтись, що його й досі немає.

— Он на печі спить!

Павлик дійсно дрімав. Сестри хотіли були взяти його з собою додому, але дід не дозволив.

— Він перемерз і краще нехай у нас вигріється та виспитьсся, а завтра піде додому.

Сестри пішли. Бабуня постелила ліжко для діда, помолилася Богу й полізла на піч спати коло Павлика. Погасили світло. Стало тихо. Тільки лампадка перед іконою Різдва Христового кидала на хату несміливі блиски й тіні.

Пояснення

З різдвяною вечерею

У цьому оповіданні показані деякі різдвяні звичаї в Україні з-перед кількох десятиків літ і життя-побут сільських дітей.

Відтулина — отвір

Дискант — жіночий, або хлоп'ячий голос у співі, сопран

Ковзатися — їздити на ковзанах

Комора — кімната, де зберігають збіжжя, харчі, тощо

Покуть — почесне місце в кутку за столом